

ЗНАЧЕННЯ КУРСУ „ПЕДАГОГІКА СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ” У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті аналізується місце та значення курсу „Педагогіка сімейного виховання” у фаховій підготовці майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: педагогіка сімейного виховання, фахова підготовка, соціальні педагоги, значення курсу.

Сімейна педагогіка є галуззю педагогічної науки, яка традиційно, головним інститутом виховання дитини розглядає сім'ю. В сучасних умовах соціалізація дитини в сім'ї утруднена у зв'язку з впливом на дитину несприятливих факторів, які породжені в Україні кризою сімейних стосунків. Причинами цього явища є велика кількість розлучень, зменшення народжуваності дітей, малодітність сімей, девіантна поведінка дітей і батьків, активізація негативного середовища неспроможних сімей, батьки перестали бути зразком для своїх дітей у наслідуванні і копіюванні досвіду взаємин чоловіка і дружини, батьків та дітей і т.п. Названі причини актуалізують необхідність удосконалення процесу сімейного виховання як складової процесу соціалізації.

Розуміння значення виховання дитини в сім'ї та допомоги сім'ї у вихованні дитини потребує підготовки спеціалістів, які будуть працювати з сім'єю, але для цього важливо набути необхідних педагогічних умінь, знань і навичок у роботі з сім'єю та у вирішенні її проблем.

З цією метою студентам пропонується для вивчення курс «Педагогіка сімейного виховання», який є стандартним у навчальному плані підготовки студентів за спеціальністю «Соціальна педагогіка», крім того, як бачимо, вивчення цього курсу є актуальним і на сьогоднішній день.

Відповідно метою статті є: показати місце та значення курсу «Педагогіка сімейного виховання» у фаховій підготовці студентів – майбутніх соціальних педагогів до роботи з різними типами сімей і в різних педагогічних ситуаціях.

Проблемам сімейного виховання присвячували свої праці видатні педагоги – творці родинної педагогіки – А.С. Макаренко, К.Д. Ушинський, В.О. Сухомлинський. Науковці сучасності приділяють велику увагу сім'ї, це такі вчені – практики як А. Конончук, В. Титаренко, І. Бех, С. Пальчевський, А. Капська, В. Шахрай, А. Кузьминський, Т. Говорун і ін. Дослідники приділяють увагу таким проблемним питанням як соціальне сирітство, прояву насильства в сім'ї, запобіганню різного роду відхилень у поведінці дітей і батьків, впливу різних чинників на сім'ю і на виховання дитини в сім'ї і т.п.

Курс «Педагогіка сімейного виховання» на психолого-педагогічному факультеті Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка вивчають студенти 3-го курсу спеціальності «Соціальна педагогіка». Основною метою його викладання є опанування студентами відповідними знаннями з питань сімейних взаємин, сімейного виховання; педагогічного консультування учнів, батьків, вчителів; підготовки студентської молоді до сімейного життя.

Основними завданнями курсу є: розкрити сучасні наукові уявлення про доцільні шляхи і засоби сімейного виховання дітей та сформувати у студентів уміння і навички освіти батьків з питань сімейної педагогіки.

Курс «Педагогіка сімейного виховання» передбачає більш глибоке ознайомлення студентів з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні, народною педагогікою та науковими здобутками педагогічної

мудрості, що дозволяє найяскравіше репрезентувати становлення педагогічної науки про сімейне виховання.

У процесі вивчення даного курсу студенти оволодівають: **знаннями** про специфіку сімейного виховання, відмінність сімейного виховання від суспільного, роль батьків і інших членів родини у формуванні особистості дитини, особливості статевої ідентифікації хлопчиків і дівчаток та врахування цього фактору у сімейному вихованні, методи педагогічного впливу батьків і доцільності їх використання; та **вміннями**: аналізувати чинники виховання в конкретній сім'ї і для кожної дитини; виділяти найвпливовіші чинники; передбачати можливості негативного впливу сім'ї на розвиток дитини та корегувати його; налагоджувати стосунки з членами сім'ї щодо спільних питань виховання дитини; бути посередником між різними інституціями (сім'я, школа, громадські організації тощо); спрямовувати власну професійну діяльність до розвитку її вищих рівнів професіоналізму.

Зміст програми за темами

Модуль I. Теоретичні та методологічні основи сімейного виховання.

Тема 1. „Сімейна педагогіка” як галузь педагогічної науки.

Тема 2. Принципи процесу сімейного виховання.

Тема 3. Зміст і завдання сімейного виховання.

Тема 4. Специфіка сімейного виховання.

Модуль II. Сім'я та її виховні можливості.

Тема 1. Проблеми взаємостосунків батьків та їх вплив на виховання дітей.

Тема 2. Роль батьків у вихованні дітей та вплив близьких родичів на розвиток особистості дитини.

Тема 3. Методи виховання у сім'ї. Система батьківського контролю. Специфіка сімейного спілкування.

Тема 4. Статеві особливості розвитку дітей та їх врахування у сімейному вихованні.

Тема 5. Сім'я у системі виховних інститутів: робота соціального педагога з батьками.

Практичні навички формуються на практичних заняттях. Студентам пропонуються такі теми:

Модуль I. Теоретичні та методологічні основи сімейного виховання.

Тема 1. „Сімейна педагогіка” як галузь педагогічної науки.

Тема 2. Зміст і завдання сімейного виховання.

Модуль II. Сім'я та її виховні можливості.

Тема 1. Проблеми взаємостосунків батьків та їх вплив на виховання дітей.

Тема 2. Роль батьків у вихованні дітей та вплив близьких родичів на розвиток особистості дитини.

Тема 3. Методи виховання у сім'ї. Система батьківського контролю. Специфіка сімейного спілкування.

Тема 4. Статеві особливості розвитку дітей та їх врахування у сімейному вихованні.

Тема 5. Сім'я у системі виховних інститутів: робота соціального педагога з батьками.

Вивчаючи тему ««Сімейна педагогіка» як галузь педагогічної науки», студенти вивчають фактори, що сприяють розвитку сімейної педагогіки як самостійної науки, встановлюють зв'язок сімейної педагогіки з іншими науками.

З метою розуміння процесу сімейного виховання студенти вивчають закономірності процесу соціалізації дітей та молоді, основні та специфічні принципи сімейного виховання; зміст сімейного виховання розкривають через його складові: розумове виховання, моральне виховання, естетичне виховання, фізичне виховання, трудове виховання, правове виховання, екологічне виховання.

Як результат вивчення Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні викладач підводить їх до висновків, що: 1) у кожного народу складається відповідна культура взаєностосунків і взаємодії між батьками і дітьми, виникають соціальні стереотипи, відповідні установки і погляди на виховання дітей; 2) історично складається «своя особлива національна система виховання, своя особлива мета і свої особливі засоби для цієї мети» (К.Д. Ушинський, 1983, Т.1., С. 47).

Розглядаючи специфіку сімейного виховання, студенти аналізують першоджерела присвячені сім'ї і сімейному вихованню, в результаті чого визначають особливості виховання в сім'ї як соціальному інституті виховання у порівнянні з вихованням у інших соціальних інституціях.

Даючи загальну характеристику виховного потенціалу сім'ї, визначають комплекс умов і засобів, які у сукупності складають педагогічні можливості сім'ї. Це – матеріальні та побутові умови життя, чисельність і структура сім'ї, рівень розвитку сім'ї, освіта батьків, культура батьків, сімейні традиції і ін.

Інтерес у студентів викликала тема «Проблеми взаєностосунків батьків та їх вплив на виховання дітей». Саме через соціальне середовище, в якому перебуває дитина, набувається досвід стосунків з людьми. Досвід спілкування, що отримує дитина через взаємодію з батьками і з членами родини, закріплюється і формує відповідні моделі взаємодії з іншими людьми та власної майбутньої сім'ї. Тільки окремі студенти хочуть повторити модель взаємодії з іншими людьми і модель своєї майбутньої власної сім'ї такою якою була у їх батьків. Мотиви такого результату називались різні.

Таким чином, кожна тема практичних занять несе професійну спрямованість на формування у студентів професійного бачення щодо соціально-педагогічної практичної взаємодії з сім'єю: яка сім'я, якими є особистостями її батько і мати та інші члени родини, яка специфіка сімейного виховання, які сімейні традиції та родинні свята, на яких принципах і цінностях здійснювалось виховання в сім'ї – все це справляє неоціненний вплив на розвиток і формування особистості дитини.

Зміст курсу «Педагогіка сімейного виховання», дає можливість формувати професійну спрямованість студентів – майбутніх соціальних педагогів до проблем сучасної сім'ї, до особливостей виховання в сім'ї та набутті практичних навичок в роботі з сім'єю. Чіткий розподіл навчального матеріалу у поєднанні із самостійною роботою студентів, усвідомлення про місце та значення курсу «Педагогіка сімейного виховання» в системі педагогічних наук про людину сприятиме покращенню фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Література

1. Злочевський С. Є., Котирло В. К. Сімейна педагогіка. – К.: Знання, 1986. – 48 с.
2. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: У 3-х т. Т. 2. Основи родинного виховання. – Івано-Франківськ: Вид-тво „Плай” Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2006. – 266 с.
3. Кузьминський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка родинного виховання: Навч. посібник, – К.: Знання, 2006. – 324 с.
4. Медведєв Г. П., Над'янший А. В. Все починається в сім'ї... із азбуки сімейного виховання. – К.: Молодь, 1983, – 104 с.
5. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді // Світ виховання. – 2004. – № 4. – С. 6-30.

6. Соціальна педагогіка: Навчально-методичний комплекс / За ред. А. Й. Капської. – Т. 2. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – 338 с.
7. Стельмахович М. П. Народна педагогіка. – К.: Рад. шк., 1985. – 312 с.
8. Щербань П. М. Пам'ятай ім'я своє: Заповіді сімейної педагогіки: Навч. посібник для студентів ВНЗ. – К.: Вища школа, 2006. – 191 с.

Ros L.M.

VALUE OF THE RATE "PEDAGOGICS OF FAMILY EDUCATION" IN VOCATIONAL TRAINING THE FUTURE SOCIAL TEACHERS

In the article place and value of a rate «Pedagogic of family education» in vocational training the future social teachers is analyzed.

Key words: pedagogic of family education, vocational training, social teachers, value of a rate.

Надійшла до редакції 06.11.2008 р.

УДК 37.013.42

Рудник Т.В.

СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ І ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЦЕНТРІВ У ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

У статті розглядається основні аспекти співпраці реабілітаційних центрів з батьками дітей із обмеженими функціональними можливостями.

Ключові слова: діти з обмеженими можливостями, реабілітація, реабілітаційний центр, співпраця.

Зростання кількості дітей з обмеженими функціональними можливостями все більше актуалізує необхідність упровадження в практику соціально-педагогічної роботи з даною категорією дітей соціальної моделі підтримки. Стрижнем такої моделі має стати взаємозв'язок і взаємодія дітей з обмеженими можливостями з соціумом, а не відкидання чи ігнорування їх через проблеми здоров'я та розвитку. Діти з обмеженими функціональними можливостями мають розглядатися як особлива група людей. Для забезпечення такого підходу, необхідне виведення дітей з обмеженими можливостями здоров'я із сімейної та інтернатної ізоляції, тобто, інтеграція дітей з обмеженими можливостями у суспільство через створення для них умов максимально можливої самореалізації, а не шляхом пристосування їх до норм та правил життя здорових однолітків.

Зараз в Україні простежуються такі домінуючі тенденції у соціально-педагогічній роботі з дітьми з обмеженими функціональними можливостями, як модернізація і впровадження нових технологій соціально-педагогічної роботи, розширення мережі закладів соціального спрямування [1], за рахунок створення реабілітаційних центрів, де здійснюється комплекс медико-соціально-психолого-педагогічних заходів; консультування з психологічних, правових і організаційних